

Temanotat

**Etiopia: Demonstrasjoner og protester
blant oromobefolkningen fra april
2014 til mai 2016**

© Landinfo 2016

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingsreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivarettatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

SUMMARY

The first wave in the recent unrest in the Ethiopian regional state of Oromia lasted from April to June 2014. The protests started up again in November 2015 and went on more or less continuously until May 2016. In the first phase, the demonstrations were limited to a few places in Oromia and mostly students participated. From 2015 the demonstrations spread to more or less the whole region and got widespread support.

The demonstrations mainly addressed the so called Masterplan for Addis Abeba. The plan lays out how Ethiopian authorities envisage the expansion of the capital of Ethiopia in to the territory of Oromia. Among the Oromo people there is a widespread perception of not having been included in the planning and that their interests have been ignored.

Ethiopian authorities have applied violent means to curb the demonstrations, particularly after December 2015. Thousands of participants were arrested, and several hundred killed when security forces shot randomly into the protesters. However, as a result of the demonstrations the authorities have withdrawn the disputed plan.

SAMMENDRAG

Den første bølgen i den senere tidens uroligheter i den etiopiske delstaten Oromia varte fra april til juni 2014. Protestene blusset opp igjen i november 2015 og pågikk mer eller mindre kontinuerlig til mai 2016. I første fase fant demonstrasjonene sted i et forholdsvis begrenset område av Oromia og med hovedsakelig studenter som deltakere. Fra 2015 spredte demonstrasjonene seg til større deler av regionen og fikk bred folkelig oppslutning.

Demonstrasjonene rettet seg i hovedsak mot den såkalte Masterplanen for Addis Abeba. Den angir hvordan Etiopias myndigheter ser for seg at landets hovedstad skal ekspandere inn på Oromias territorium. Blant oromobefolkningen er det en utbredt oppfatning at de ikke har blitt inkludert i planleggingen og at deres interesser er blitt overkjørt.

Etiopiske myndigheter tok i bruk voldelige midler overfor demonstrantene, særlig etter desember 2015. Flere tusen av deltakerne ble arrestert og flere hundre ble drept ved at sikkerhetsstyrker skjøt vilkårlig inn blant de demonstrerende. Protestene har imidlertid ført til at myndighetene har trukket tilbake den omstridte planen.

INNHold

1. Innledning	6
2. Oversikt over hendelsene.....	6
2.1 12. april – 10. juni 2014.....	7
2.2 20. november 2015 – 13. januar 2016	7
2.3 14. januar til mai 2016.....	7
3. Bakgrunnen for protestene.....	8
3.1 Masterplanen for Addis Abeba.....	9
3.1.1 Status for byen Addis Abeba.....	9
3.1.2 Innholdet i Masterplanen	9
3.1.3 Motstanden mot Masterplanen.....	10
3.2 Lokale saker.....	10
3.3 Forhold ved skoler og universiteter	11
3.4 Organisering av protestene	11
4. Myndighetenes håndtering av opptøyene	12
4.1 Generelt	12
4.2 Arresterte	13
4.3 Drepte	15
5. Referanser.....	16

1. INNLEDNING

Notatet gir en oversikt over forløpet av de omfattende protestene og demonstrasjonene i Oromia fra april til juni 2014 og fra november 2015 til mai 2016. Protestene rettet seg særlig mot den såkalte Masterplanen for Addis Abeba. Det blir derfor gjort rede for hva denne planen innebærer og hvorfor den har vakt slik motstand blant oromoene.

Etiopiske myndigheter har tatt i bruk harde virkemidler for å stoppe demonstrasjonene, slik de har hatt for vane å gjøre også tidligere når misnøye har kommet til uttrykk i demonstrasjoner. Et større antall er skutt og drept og flere tusen har blitt arrestert. I midten av januar 2016 erklærte imidlertid etiopiske myndigheter at Masterplanen ville bli trukket tilbake. Likevel fortsatte protestbølgen med uforminsket styrke til ut i mai. I den siste fasen ble en rekke andre krav fremmet, blant annet at alle de arresterte skulle løslates og at de ansvarlige for de drepte demonstrantene måtte stilles til ansvar.

Det finnes så langt ingen fullstendig redegjørelse for hva som har funnet sted under urolighetene i Oromia. Det skyldes blant annet at myndighetene har hindret tilgang for uavhengige observatører. Mye av den informasjonen som har kommet fram i sosiale medier og ulike vitnesbyrd fra involverte personer, har det vært vanskelig å verifisere. På internett finnes det mye spredt informasjon, blant annet filmopptak fra demonstrasjoner. En privatperson, Daandii Qajeelaa, har publisert informasjon han samlet fra internett om hendelser i 2014. Men det mest systematiske arbeidet har blitt gjort av den etiopiske menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Council (HRCO), Ethiopian Human Rights Project (EHRP) som er basert i Nairobi, og av Human Rights Watch (HRW). Mest usikker informasjon synes det å være om situasjonen for de arresterte. Det gjelder både hvor mange som fortsatt sitter fengslet og hvor de befinner seg.

I tillegg til rapportene fra tre nevnte menneskerettighetsorganisasjonene, bygger notatet på publiserte artikler fra etiopiske og internasjonale medier og på informasjon Landinfo innhentet under et besøk i Addis Abeba i mai 2016.

2. OVERSIKT OVER HENDELSENE

Det første utbruddet i de urolighetene som har preget Oromia den senere tiden, kom i april 2014. Siden den gang har det vært protestert og demonstrert mer eller mindre over hele Oromia. Menneskerettighetsorganisasjonen Ethiopian Human Rights Project (EHRP) har delt urolighetene inn i tre faser. Den første startet 10. april og varte fram til 10. juni 2014. Den andre tok til 20. november 2015 og pågikk fram til 13. januar 2016. Den siste fasen avløste den forrige 14. januar 2016 og pågår for så vidt fortsatt, men har ikke hatt samme omfang etter mai 2016 (EHRP 2016a). Følgende redegjørelse tar utgangspunkt i denne tredelingen og følger hendelsene i hovedtrekk fram til mai.

2.1 12. APRIL – 10. JUNI 2014

Bølgen av protester startet ved Universitetet i Jimma 12. april 2014 og spredte seg raskt til andre universiteter og skoler i Oromia. Demonstrasjonene fant først og fremst sted i sonene Vest-Shawa, Øst-Welega og Horo Guduru, men det forekom sporadiske aksjoner også i Bale, Øst-Hararghe og i Borana (EHRP 2016a, s. 9)¹.

Protestene rettet seg i første rekke mot den såkalte Masterplanen (se kapittel 3.1) for Addis Abeba, men noen lokale saker ble også reist, og ofte dreide det seg om forhold ved de ulike lærestedene.

Deltakerne i demonstrasjonene var i hovedsak studenter fra ulike universiteter, men til en viss grad deltok også elever fra videregående skoler.

Når det gjelder denne første protestbølgen, foreligger det en oversikt fra en privatperson som har samlet informasjon om demonstrasjonene og andre hendelser knyttet til protestbølgen november 2014 (Qajeelaa 2014). Landinfo har ikke grunnlag for å vurdere innholdet i den informasjonen som gis, og det er heller ikke andre kilder som har gjort det.

2.2 20. NOVEMBER 2015 – 13. JANUAR 2016

I sin analyse mener EHRP at protestene i 2014 ikke førte til noen tilfredsstillende løsning på de spørsmålene de rettet seg mot, og etterlot seg derfor frustrasjon som det bare var et tidsspørsmål før ville bryte ut i nye demonstrasjoner (EHRP 2016a, s 9). Den generelle misnøyen i oromo-befolkningen ble etter en lokal kildes vurdering sterkere etter valget i mai 2015. For mange framsto valget som regissert av regjeringen, og opposisjonen opplevde at den ikke kom til orde og ble overkjørt av regjeringspartiet EPRDF² (Lokal kilde, møte mai 2016). Den utløsende protesten som innledet neste fase, fant sted i Ginchi i Vest-Shawa 20. november 2015, en liten by i Oromia ca. 80 km vest for Addis Abeba. Den andre fasen varte mer eller mindre kontinuerlig fram til 13. januar året etter, og protestene spredte seg til alle sonene i Oromia (EHRP 2016a).

Også denne gangen var protestene rettet mot Masterplanen. Men sammenlignet med forrige fase hadde misnøyen også utspring i et bredt spekter av lokale saker, og det dreide seg om mer enn utilfredsstillende forhold på skoler og universiteter. Bakgrunnen for de første protestene i Ginchi var at lokale myndigheter var i gang med å gjøre om et skogholt og en fotballbane i byen til område for et større jordbruksprosjekt med eksterne investorer (HRW 2016). Saken engasjerte alle lag i lokalbefolkningen. Forholdene rundt de første protestene i Ginchi er på mange måter typiske for de protestene som kom ellers i Oromia.

2.3 14. JANUAR TIL MAI 2016

Grunnen til at det settes et skille ved 14. januar, var at Etiopias myndigheter 12. januar erklærte at de ville trekke tilbake Masterplanen for Addis Abeba. Det var en

¹ Rapporten fra EHRP gir en oversikt over alle steder og skoler/universiteter hvor det ble gjennomført demonstrasjoner med datering av de ulike hendelsene.

² Ethiopian People's Revolutionary Democratic Front (EPRDF) gjorde så å si rent bord ved de nasjonale valgene i mai 2015. Da resultatet ble kunngjort i juni 2015 hadde EPRDF vunnet alle plassene i det føderale parlamentet og 21 av i alt 1 987 plasser i de regionale parlamentene (Guardian 2015).

åpenbar seier for de protesterende. Likevel fortsatte demonstrasjonene i mer eller mindre samme omfang. Rapporten til EHRP gir opplysninger om hvor demonstrasjonene fant sted fram til 27. februar. Det foreligger så langt ingen dokumentasjon på hvor det ble demonstrert etter dette tidspunktet.³ Etter alt å dømme var aktivitetsnivået høyt også i mars måned, mens det i løpet av april synes å ha dabbet av. Da Landinfo besøkte Etiopia i slutten av mai 2016, hadde protestbølgen stoppet mer eller mindre helt opp. Ifølge lokale kilder (møter, mai 2016) forekom det da bare sporadiske markeringer.

Kravene som ble fremmet under demonstrasjonene, endret karakter i den tredje fasen. Etter 14. januar var sentrale krav betingelsesløs løslatelse av alle de som var arrestert under demonstrasjonene, at de som var ansvarlige for overgrep mot demonstrerende, skulle rettsforfølges og at de som var blitt påført skade under opptøyene, skulle bli kompensert. Dessuten ble det under demonstrasjonene i sterkere grad enn tidligere fokusert på spørsmål knyttet til demokratisering og menneskerettigheter generelt (EHRP 2016a, s. 22).

3. BAKGRUNNEN FOR PROTESTENE

Frustrasjonen og misnøyen i oromo-befolkningen som har kommet til uttrykk under den seneste tidens opptøyer, har en sammensatt bakgrunn med både historiske og aktuelle forutsetninger.

Historisk sett har det vært en utbredt oppfatning blant oromoene at de har blitt behandlet som annenrangs borgere i Etiopia. Mange mener at de fortsatt blir marginalisert og at selvstyret de har fått innenfor den etiopiske føderasjonen, ikke er reelt. Det vises til at viktige beslutninger blir tatt over hodene på dem av de føderale myndighetene i Addis Abeba, og at myndighetene i den regionale staten Oromia er plassert der av de føderale myndighetene og ikke er representative for oromo-befolkningen (OPride 2014).

Etiopia har siden begynnelsen av 2000-tallet hatt en sterk økonomisk vekst, som i hovedsak har vært drevet fram gjennom store statlig prosjekter (World Bank 2016). Det har dreid seg om utbygging av infrastruktur, særlig i og rundt de større byene, og etablering av store plantasjer og industriparke. Disse prosjektene har skapt arbeidsplasser, men har samtidig medført at mange småbønder har mistet dyrkingsjord. I gjennomføringen av disse prosjektene har mange av dem som har vært berørt, opplevd at de i liten grad har vært inkludert og at prosessene har foregått på en autoritær og lite lydhør måte. Flere av denne typen prosjekter har vært igangsatt i Oromia, men den såkalte Masterplanen for Addis Abeba har vært den fremste skyteskiven.

Siden studenter og skoleelever har vært så aktive i protestene, mener Landinfo det er grunn til å se opptøyene også på bakgrunn av situasjonen ved landets skoler og universiteter. I de senere årene har det blitt bygget et stort antall skoler og

³ Listen over drepte fram til 9. mai 2016 i HRWs rapport angir imidlertid i hvilken sone i Oromia drapene fant sted. Det er rimelig å anta at drapene skjedde i forbindelse med demonstrasjoner og at man på den måten kan identifisere steder hvor demonstrasjoner fant sted.

universiteter. Mye tyder imidlertid på at det er misnøye ved flere av disse nye lærestedene på grunn av dårlig ledelse og inkompetente lærere.

3.1 MASTERPLANEN FOR ADDIS ABEBA

Motstanden mot Masterplanen for Addis Abeba i oromo-befolkningen har en sammensatt bakgrunn, som blant annet henger sammen med at byen er hovedstad både i Oromia og i Etiopia som helhet.

3.1.1 Status for byen Addis Abeba

Addis Abeba ligger i regionalstaten Oromia og er hovedstad i denne regionen.⁴ På oromoenes språk heter byen Finfinne⁵. Samtidig er Addis Abeba føderal hovedstad for hele den etiopiske føderasjonen. I tillegg har byen status som bystat med egen administrasjon innenfor den etiopiske føderasjonen. Addis Abeba er altså administrativt uavhengig av Oromia, selv om byen er hovedstad i Oromia og myndighetene i regionalstaten Oromia har sete der. De geografiske grensene for bystaten Addis Abeba ble trukket i 1995.

Byens sammensatte status som hovedstad både i Oromia og i Etiopia som helhet, og som egen stat i føderasjonen, er krevende å håndtere både administrativt og juridisk. Det pekes på manglende avklaring i juridiske spørsmål og fungerende samarbeidsorganer mellom de ulike myndighetene. Dessuten er det etter alt å dømme uenighet om hvor bygrensen faktisk går (Gidada 2015).

3.1.2 Innholdet i Masterplanen

Etiopia har hatt en sterk økonomisk vekst siden 2000-tallet, som har gjort seg gjeldende særlig i Addis Abeba. Byens befolkning har fra 1994 til i dag økt fra vel to millioner til over tre millioner (Citypopulation u.å), og den økonomiske veksten har sprengt bygrensene fra 1995. Det har eksistert flere planer for å styre veksten av Addis Abeba. I 2008 ble det opprettet en sone rundt Addis Abeba, Oromia Special Zone Surrounding Finfinne, hvor det ble lagt til rette for samarbeid mellom myndighetene i Addis Abeba og i Oromia når det gjaldt utvikling av byen inn i områder i Oromia (Wikipedia 2014). Det nye med den siste planen, altså Masterplanen, som ble lansert i mars 2014 under tittelen Addis Abeba and the Surrounding Oromia Special Zone Integrated Development Plan, er at den er mye mer omfattende og har et mye lenger tidsperspektiv enn de tidligere planene.

Masterplanen tar utgangspunkt i at Addis Abeba med omkringliggende områder i 2040 vil ha en befolkning på 8,1 millioner. For å legge til rette for et slikt innbyggertall anslår planen at byen vil trenge et areal 20 ganger større enn det byen har i dag (Davison 2014).⁶ Planen skisserer utbygging av infrastruktur, boliger og områder for industrireiseing.

⁴ I 2000 bestemte føderale myndigheter at hovedstaden i Oromia skulle flyttes fra Addis Abeba til Adama. Denne beslutningen utløste sterke reaksjoner blant oromoene med flere protestbølger, og i 2005 ble Addis Abeba igjen hovedstad i Oromia.

⁵ Navnet Addis Abeba er et amharisk navn med betydningen «ny blomst». Navnet Finfinne refererer til forekomsten av varme vannkilder i byen.

⁶ I artikkelen til Geshe, se referanseliste, finnes et kart som viser utvidelsen av byen.

3.1.3 Motstanden mot Masterplanen

De fleste etiopiere, oromoer medregnet, ønsker økonomisk utvikling og modernisering, ettersom Etiopia til tross for økonomisk vekst de siste årene fortsatt er et svært fattig land, også i afrikansk sammenheng. Motstanden blant oromoene retter seg derfor først og fremst mot måten planleggingen og gjennomføringen av den økonomiske utviklingen skjer på (Davison 2016).

For det første er det dem som blir direkte rammet av utviklingsprosjektene. Det vil særlig si bønder som får ekspropriert sin dyrkingsjord. Blant dem er det allerede flere som har måttet gi fra seg jord til bygging av veier og boliger rundt Addis Abeba. Masterplanen innebærer at et mye større antall bønder vil miste jord de nærmeste årene. I tillegg til selve tapet av jord har de som har vært rammet, gitt uttrykk for sterk misnøye med størrelsen på kompensasjonen myndighetene har utbetalt. Det er altså et stort antall personer som ser Masterplanen som en trussel mot sitt levebrød, og som er redde for å stå igjen tomhendte hvis den blir gjennomført (Davison 2016).

Mange oromoer mener også at planen overser det komplekse juridiske forholdet mellom de ulike myndighetene i Addis Abeba og mellom bystaten og Oromia. I den forbindelse er man redd for at utvidelsen av den økonomiske sonen rundt byen vil medføre jurisdiksjon fra Addis Abeba i disse områdene og at utvidelsen i praksis blir en annektering av land som tilhører Oromia. Det er videre en utbredt oppfatning blant oromoene at planen er blitt utarbeidet av myndighetene i Addis Abeba sammen med de føderale myndighetene uten å konsultere myndighetene i Oromia og at den overkjører lokale interesser i Oromia. Planen framstår derfor for mange som nok et eksempel på myndighetenes autoritære ledelse og manglende demokrati i landet (Geshe 2014).

Endelig er det dem som mener at områdene i Oromia som planen omfatter, vil miste sin oromiske identitet. Det vises til at dagens Addis Abeba som i utgangspunktet er en oromisk by og hovedstad i Oromia, i liten grad har oromisk preg, at den burde ha flere oromiske kulturinstitusjoner og hvor oromisk språk er fortrent av amharisk (Geshe 2014).

Motstanden mot planen har derfor flere årsaker, både økonomiske, konstitusjonelle, kulturelle og nasjonale.

3.2 LOKALE SAKER

Protestbølgen som startet i november 2015, spredte seg raskt over hele Oromia. I tillegg til motstanden mot Masterplanen ble bølgen drevet fram av misnøye med en rekke lokale forhold. Mange av de lokale sakene hadde det til felles med Masterplanen at det dreide seg om bruksendring av landområder, hvor konsekvensen var at mange småbønder mistet jord. Saken som utløste protestene i Ginchi i november 2015, er representativ i denne sammenhengen, se avsnitt 2.2. Også lokalt har det vært misnøye med den kompensasjonen som har vært gitt for tap av jord i forbindelse med utviklingsprosjekter.

I demonstrasjonene har det i tillegg kommet til uttrykk frustrasjon og sinne over det man oppfatter som korruperte og inkompetente lokale politikere og byråkrater. Korrupsjonen har ofte vært forbundet med de omtalte bruksendringene av landområder (Jeffery 2016; Davison 2016).

3.3 FORHOLD VED SKOLER OG UNIVERSITETER

Studenter og skoleelever har vært svært aktive under protestene, og i den første fasen var de ledende. Det henger åpenbart sammen med studenters relativt gode tilgang på informasjon, særlig gjennom sosiale medier, og at oromoenes nasjonale bevissthet generelt står sterkt i denne gruppen. Dessuten har etiopiske studenter i nyere tid ofte vært ledende i å gi uttrykk for bred folkelig misnøye (Mohammed A 2014).

I tillegg er det etter Landinfos oppfatning grunn til å se opptøyene på bakgrunn av forhold ved landets skoler og universiteter. Etiopiske myndigheter har de senere årene satset sterkt på å utvikle undervisningstilbudet for landets befolkning og ment at utdanning er nøkkelen til modernisering og økonomisk framgang. I 1992 begynte 22 % av Etiopias barn i grunnskolen, mens i 2008 var andelen 83 %. Mellom 1996 og 2008 økte antall skoler med 140 % (ODI 2011, s. 7). Når det gjelder høyere utdanning, hadde Etiopia i år 2000 to universiteter, et i Addis Abeba og et i nærheten av Harar. I dag har Etiopia 32 offentlige universiteter spredt over hele landet. I tillegg kommer en rekke nyetablerte private colleger, særlig i de større byene (Wikipedia 2016).⁷

Det er ingen tvil om at Etiopia de senere årene kvantitativt sett har gjort formidable framskritt innen utdanningssektoren. Men kvalitetsmessig gjenstår åpenbart mye, både når det gjelder styring av lærestedene og det faglige innholdet (ODI 2011; Rayner & Ashcroft 2011; West 2015). Den kritiske faktoren er kvalifisert personell. Styring har mange steder blitt overlatt til personer uten administrativ kompetanse, men med de rette politiske forbindelsene, og som ofte opptrer autoritært. Lærerne er ofte underkvalifiserte. På universitetene er foreleserne ofte på bachelornivå. Disse manglene, som nok gjør seg sterkest gjeldende ved de nyeste universitetene, er det grunn til å anta skaper uro og frustrasjon blant studentene.

I tillegg må studentforeningene som finnes ved etiopiske læresteder, nevnes. Disse foreningene tilbyr ulike fritidsaktiviteter for studentene, men skal også styrke studentene i faglig sammenheng.⁸ På hjemmesiden til Universitetet i Jimma finnes en presentasjon av universitets studentforeninger som må antas å være representativ også for andre universiteter (Jimma University u.å). Ingen av foreningene er åpne for politisk debatt, og det er i det hele tatt ikke anledning til å drive organisert politisk virksomhet ved etiopiske universiteter. Men etter alt å dømme er foreningen «Oromo's Cultural, History and Language Development Club» et sted hvor det kan oppstå politiske diskusjoner som kan ende i politiske proklamasjoner, eller utspill som kan føre til konflikt med universitetets ledelse.

3.4 ORGANISERING AV PROTESTENE

Etiopiske myndigheter har forsøkt å gi inntrykk av at det står fiendtlige organiserte krefter bak demonstrasjonene. I første rekke har det blitt pekt på det ulovlige partiet Oromo Liberation Front (OLF). Myndighetene har arrestert flere medlemmer av det lovlige partiet Oromo Federalist Congress (OFC), se kapittel 4.2, og blant annet anklaget dem for å stå i ledtog med OLF. I tillegg har Eritrea blitt beskyldt for å infiltrere demonstrasjonene (Daily Mail 2016).

⁷ Listen gir oversikt over alle høyere læresteder i Etiopia.

⁸ Det er i denne sammenhengen verdt å merke seg at de aller fleste universitetsstudentene i Etiopia bor på campus, hvor også det aller meste av deres sosiale liv foregår.

Så langt har ingen kunnet dokumentere at det står noen samlende organisator bak demonstrasjonene. Heller ingen av de lokale kildene vi snakket med under vårt besøk i Addis Abeba i mai 2016, delte en slik oppfatning. Alle synes å være enige om at demonstrasjonene var uttrykk for et bredt folkelig engasjement som oppsto ganske spontant, men ble inspirert av aksjoner andre steder, og hvor informasjon i stor grad ble spredd via sosiale medier. I samtale med lederen av opposisjonspartiet OFC, Merera Gudina, i Addis Abeba i mai 2016 ga han uttrykk for at han følte seg stilt på sidelinjen av det folkelige engasjementet og at hans parti ikke på noen måte hadde styrt eller organisert noe av det som skjedde under protestene.

4. MYNDIGHETENES HÅNDTERING AV OPPTØYENE

4.1 GENERELT

Uroligheter i den etiopiske befolkningen med protester og demonstrasjoner mot landets myndigheter har forekommet også tidligere. I forbindelse med nasjonale valg har det skjedd flere ganger, og de mest omfattende i den sammenhengen var i 2005 (Landinfo 2005).

I oromobefolkningen har det med jevne mellomrom brutt ut protester av større og mindre omfang, hvor hovedsakelig studenter har deltatt. De mest omfattende protestene før 2014 var i 2004 hvor det ble protestert mot myndighetenes beslutning om å flytte Oromias hovedstad fra Addis Abeba til Adama.⁹ Det som skiller den siste protestbølgen mot Masterplanen fra de tidligere, er omfanget og at den har vart så lenge.

Måten myndighetene har møtt de siste demonstrasjonene på, har vært preget av vold og overgrep, slik det også har vært tidligere. For myndighetene er det åpenbart maktpåliggende å stanse demonstrasjonene så raskt som mulig. Når demonstrantene ikke følger pålegg om å avslutte demonstrasjonen med henvisning til at den er ulovlig, blir det raskt satt inn politi og militære for å stoppe den med fysiske maktmidler. I den sammenhengen blir demonstranter skadet og drept, og mange arrestert. Et annet virkemiddel myndighetene bruker for å straffe og avskrekke studenter fra å delta i demonstrasjoner, er å utvise demonstranter for kortere eller lengre tid fra lærestedene de tilhører.¹⁰

Det skjedde en gradvis opptrapping i myndighetenes maktbruk under de siste demonstrasjonene. I utgangspunktet var det først og fremst regionale sikkerhetsstyrker¹¹ som ble satt inn mot demonstrantene. Men i desember 2015 ble operasjonene overtatt av føderale styrker, og voldsnivået og antall drepte demonstranter steg sterkt.¹² Den 16. desember 2015 uttalte den etiopiske

⁹ En oversikt over de viktigste demonstrasjonene blant oromoene fram til 2014 finnes i artikkelen Oromo Student Protesters (Mohammed A 2014).

¹⁰ Etter det Landinfo kjenner til, foreligger det ingen oversikt over omfanget av slike utvisninger.

¹¹ Disse styrkene består i hovedsak av oromoer, mens føderale styrker er etnisk blandet.

¹² I rapporten fra HRW opplyses det at også Liyu Police fra Somaliregionen ble satt inn mot demonstranter i Mieso, Sodoma og Chinaksen i sonen Hararghe øst i Oromia (HRW 2016, s. 20). Landinfo har ikke nærmere opplysninger om hva slags styrker fra politi eller militære som ble brukt de ulike stedene.

statsministeren at «det vil bli iverksatt nådeløse, men legitime tiltak mot enhver som har til hensikt å destabilisere området (Oromia)» (HRW 2016, s. 19).

I januar 2016 snudde imidlertid myndighetene. I en TV-sending 12. januar annonserte Oromo Peoples' Democratic Organization (OPDO)¹³ at Masterplanen ville bli lagt til side (Chala 2016). I mars fremførte den etiopiske statsministeren i parlamentet en unnskyldning til befolkningen i Oromia for de drapene og de ødeleggelsene som demonstrasjonene hadde medført, og erklærte at det er nødvendig for politikerne å lytte til folket. Men samtidig la han ansvaret for det som hadde skjedd, på det han omtalte som «anti-fred krefter» (BBC 2016).

Myndighetene kom demonstrantene i møte også på andre måter. Landets statsminister avholdt for eksempel et møte i mars 2016 med representanter for tradisjonelle oromo-ledere (gadaa), som er det første møte av sitt slag i nyere tid. I mars måned startet også utrenskningen av angivelig korrupte og udugelige byråkrater på ulike nivåer i Oromo-regionen (OPride 2016¹⁴).

I det følgende vil det bli gjort nærmere rede for ofrene for myndighetenes voldsbruk, som vil si de som ble arrestert og de som ble drept. Fremstillingen bygger først og fremst på den informasjonen Human Rights Council (HRCO) og Ethiopia Human Rights Project (EHRP) har publisert. Deres rapporter kom allerede i mars 2016. Den siste større rapporten om emnet kom fra Human Rights Watch i juni 2016, som i tillegg til deres egne undersøkelser bygger på data fra HRCO og EHRP.

4.2 ARRESTERTE

Det er ingen tvil om at mange av deltakerne i demonstrasjonene ble arrestert, men det foreligger ingen sikre tall for hvor mange, hvor arrestasjonene fant sted eller hvor mange som fortsatt sitter arrestert. Det foreligger heller ingen lister med navn over arresterte, bortsett fra en liste med et begrenset antall navn publisert av HRCO.

Det er imidlertid mulig å danne seg et bilde av hvordan arrestasjonene vanligvis har foregått basert på foreliggende rapporter og hva Landinfo ble fortalt av lokale kilder under besøk til Etiopia i mai 2016.

Et vanlig forløp synes å være at et demonstrasjonstog har kommet i gang og gjerne er på vei mot et lokalt sentrum mens man roper slagord rettet mot Masterplanen eller andre lokale saker. De har så blitt møtt av lokalt eller føderalt politi, eller militære enheter, som har hatt som oppgave å stanse og få oppløst demonstrasjonen under henvisning til at den har vært ulovlig. I noen tilfeller har man først forsøkt å overtale demonstrantene til å avslutte demonstrasjonen (HRW 2016, s. 22), men ofte har politiet umiddelbart tatt i bruk tåregass, batonger, skytevåpen og vilkårlige arrestasjoner for å oppnå dette.

De som har blitt arrestert, har vanligvis først blitt holdt kortere tid på en lokal politistasjon eller militærleir. Derfra synes de fleste å ha blitt sendt videre til en større interneringsleir. De mest brukte er militærleirene Tolai og Blaten ifølge en

¹³ Oromo-parti som er del av regjeringskoalisjonen EPRDF.

¹⁴ Denne artikkelen har en interaktiv tidslinje som viser ulike utspill fra etiopiske myndigheter mens demonstrasjonene foregikk.

velinformert lokal kilde (møte, mai 2016).¹⁵ Den samme kilden mente at politiet i første omgang vil være opptatt av å identifisere ledende personer og aktivister blant de arresterte.¹⁶ Disse vil som regel bli overført til normale fengsler i Oromia i påvente av tiltale og rettsprosess. Det finnes ingen sikre opplysninger om hvor lenge flertallet av de arresterte har blitt sittende, men ifølge den lokale kilden blir de fleste løslatt etter to til tre uker.

Under oppholdet i leiren blir de internerte som regel utsatt for et hardt fysisk regime, for eksempel ved å måtte gjennomføre lengre løpeturer, og de får dårlig og lite mat. Det rapporteres også om fysiske overgrep og tortur (HRW 2016, s. 36). Under oppholdet blir de internerte formant om å avstå fra å delta i demonstrasjoner med beskjed om at det vil få alvorlige konsekvenser hvis de gjør det. Enkelte blir forsøkt vervet som informanter for politiet eller andre enheter i sikkerhetsstyrkene.

Den velinformerte lokale kilden opplyste i møte i Addis Abeba at de internerte vanligvis kan motta besøk fra familie og blant annet motta mat fra dem. Dette står for så vidt i motsetning til HRW (2016, s. 40) som i sin rapport viser til at familie de fleste steder ikke hadde tilgang til de internerte.

Ved løslatelse er det vanlig at man må skrive under på en erklæring om at man ikke skal delta i flere demonstrasjoner. Noen har også blitt pålagt daglig meldeplikt til politiet på hjemstedet (HRW 2016, s. 45). Ingen av de som blir løslatt på denne måten, har etter det Landinfo kjenner til, blitt framstilt for en domstol og forelagt noen formell tiltale.

I tillegg til de som blir arrestert mer eller mindre vilkårlig under demonstrasjonene, har politiet også arrestert personer mer målrettet. Det kan for eksempel være personer som har vært ledende under demonstrasjonene, men som ikke ble fanget opp under massearrestasjonene. Personer som ikke har vært direkte involvert i demonstrasjonene, men som er aktive i ulike oromo-organisasjoner, har også blitt arrestert. Det dreier seg om ledere og aktivister i studentforeninger, artister og andre som har markert seg mot myndighetene i en kulturell sammenheng og opposisjonspolitikere. Den mest framtrepende politikeren som ble arrestert, var nestlederen i OFC, Bekele Gerba, sammen med 22 andre ledende personer i partiet (HRW 2016, s. 33). Den lokale kilden opplyste under møte i Addis Abeba i mai 2016 at halvparten av alle ungdomslederne i OFC var arrestert.

Hvor mange av de internerte som fortsatt sitter arrestert uten tiltale, er det vanskelig å si noe sikkert om. Under møte i Addis Abeba i mai 2016 mente den velinformerte kilden at 1000 – 2000 fortsatt ble holdt fengslet. Det er etter Landinfos oppfatning grunn til å anta at antallet har gått ned etter det.

EHRP (2016b og 2016c) har publisert både en liste med navn på de det er tatt ut tiltale mot og over tiltalene mot dem. Tiltalene gjør utførlig rede for hvilke handlinger de er tiltalt for og det rettslige grunnlaget for tiltalene.

¹⁵ Landinfo har ikke annen informasjon om hvor disse leirene befinner seg enn at de er i Oromia. Det er også uklart om de to leirene fortsatt fungerer som militærleirer

¹⁶ Landinfo har ikke informasjon om i hvilken grad arrestantene har blitt avhørt i denne forbindelsen.

4.3 DREPTE

De aller fleste synes å ha blitt drept mens protestene pågikk, hvor sikkerhetsstyrker /politi har skutt vilkårlig på demonstrantene i den hensikt å stoppe demonstrasjonene. Antall drepte steg kraftig i løpet av desember 2015 etter at myndighetene til erstatning for lokalt og regionalt politi satte inn føderale sikkerhetsstyrker mot demonstrantene. Ifølge HRW har noen demonstranter også blitt drept når de har forsøkt å rømme under arrestasjon (HRW 2016, s. 24, 25).

Det foreligger lister med navn på personer som ble drept under opptøyene, fra flere kilder. HRCO har gjort undersøkelser i et begrenset område i Oromia fra november 2015 og fram til februar 2016. Deres liste over drepte omfatter 103 navn med opplysninger om hvor og når de ble drept, og i flere av tilfellene gis det flere opplysninger om omstendighetene rundt drapet. I EHRPs publikasjon finnes tre lister knyttet til de tre ulike fasene av protestene. Listene omfatter til sammen 256 navn med opplysninger om hvor den enkelte ble drept, og den sist nevnte er fra 27. februar 2016 (EHRP 2016a). HRW (2016, s. 63) har den mest omfattende listen med første tilfelle fra 1. desember 2015 og det siste fra 9. mai 2016. Listen har 314 navn med opplysninger om i hvilken sone av Oromia de ble drept, men ikke noe nærmere om stedet det skjedde. Av listene samlet sett framgår det at de fleste ble drept i sonene Vest- og Sørvest Shawa, men også i Øst- og Vest-Welega og i Øst- og Vest-Hararge omkom mange.

Etiopiske myndigheter har gjennom en rapport fra EHRC publisert i juni 2016 stadfestet at 173 ble drept under demonstrasjonene, og blant dem var 28 fra ulike sikkerhetsstyrker (Berhane 2016).

5. REFERANSER

Skriftlige kilder

- AFP (2016, 25. februar). Ethiopia accuses Eritrea of ‘kidnapping’ protests. *Daily Mail*. Tilgjengelig fra <http://www.dailymail.co.uk/wires/afp/article-3464364/Ethiopia-accuses-Eritrea-kidnapping-protests.html> [lastet ned 30. august 2016]
- BBC (2016, 10. mars). Ethiopia’s Oromo protests: PM Hailemariam Desalegn apologises. *BBC*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.com/news/world-africa-35773888> [lastet ned 30. august 2016]
- Berhane, D. (2016, 10. juni). Official report admits hundreds killed in Oromia, Amhara regions. *Horn Affairs*. Tilgjengelig fra <http://hornaffairs.com/en/2016/06/10/ethiopia-official-report-hundreds-killed-oromia-amhara/> [lastet ned 31. august 2016]
- Chala, E. (2016, 14. januar). Ethiopia scraps Addis Abeba ‘master plan’ after protests kill 140. *Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/world/2016/jan/14/ethiopia-addis-master-plan-abandoned> [lastet ned 30. august 2016]
- Citypopulation (u.å). *Ethiopia*. Citypopulation. Tilgjengelig fra <http://www.citypopulation.de/Ethiopia.html> [lastet ned 30. august 2016]
- Davison, W. (2014, 1. august). Addis Ababa Doubling in Size Gives Africa Another Hub. *Bloomberg*. Tilgjengelig fra <http://www.bloomberg.com/news/articles/2014-08-01/addis-ababa-doubling-in-size-gives-africa-another-hub> [lastet ned 30. august 2016]
- Davison, W. (2016, 18. januar). In Ethiopia, anger over corruption and farmland development runs deep. *Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/global-development/2016/jan/18/ethiopia-anger-over-corruption-farmland-development-runs-deep> [lastet ned 30. august 2016]
- EHRP, dvs. Ethiopia Human Rights Project (2016a, mars). *#Oromo Protests: 100 Days of Public Protests*. Nairobi: EHRP. Tilgjengelig fra <http://ehrp.org/wp-content/uploads/2016/03/EHRP-OromoProtests-100-Days-of-Public-Protests.pdf> [lastet ned 30. august 2016]
- EHRP (2016b, 17. mai). Gurmessa Ayano et al/Bekele Gerba /Full English Charges of OFC Leaders. *Nairobi: EHRP*. Tilgjengelig fra <http://ehrp.org/gurmessa-ayano-et-al-bekele-gerba-full-english-charges-of-ofc-leaders/> (lastet ned 31. august 2016)
- EHRP (2016c, 19. august). *List of Oromo Politicians and Activists charged with ATP only at Federal Court level*. Nairobi: EHRP. Tilgjengelig fra <http://ehrp.org/list-of-oromo-politicians-and-activists-charged-with-atp-only-at-federal-court-level/> [lastet ned 31. august 2016]
- Geshe, B. (2014). *Addis Abeba’s master plan, a project to further marginalize Oromos*. O’Pride. Tilgjengelig fra <http://www.opride.com/2014/04/30/addis-ababa-s-master-plan-a-project-to-further-marginalize-oromos/> [lastet ned 31. august 2016]
- Gidada, N. (2015, 7. mai). *A Tragic Consequence of the ”10th Addis Ababa Integrated Development Master Plan.” Warning for the Future*. EthioFreedom. Tilgjengelig fra <http://www.ethiofreedom.com/wp-content/uploads/2014/05/Negaso-Gidada-Aricle.pdf> [lastet ned 31. august 2016]
- Guardian (2015, 22. juni). Ethiopia’s ruling party wins by landslide in general election. *Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/world/2015/jun/22/ethiopias-ruling-party-win-clean-sweep-general-election> [lastet ned 31. august 2016]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2016, juni) “*Such a Brutal Crackdown*” *Killings and Arrests in Response to Ethiopia’s Oromo Protests*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/report/2016/06/16/such-brutal-crackdown/killings-and-arrests-response-ethiopias-oromo-protests> [lastet ned 9. september 2016]

- HRCO, dvs. Human Rights Council Ethiopia (2016, 14. mars). *140th Special Report*. Addis Abeba: HRCO. Tilgjengelig fra <http://ehrc.org/2016/03/140th-special-report-stop-extra-judicial-killings-detentions-and-harassment-by-security-forces/> [lastet ned 9. september 2016]
- Jeffery, J. (2016, 9. mars). What do Oromo protests mean for Ethiopian unity? *BBC*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.com/news/world-africa-35749065> [lastet ned 30. august 2016]
- Jimma University (u.å). *Jimma University Student Union Club*. Jimma University. Tilgjengelig fra <https://www.ju.edu.et/jusu%E2%80%99s-club> [lastet ned 30. august 2016]
- Landinfo (2005, 6. desember). *Den menneskerettslige, politiske og sikkerhetsmessige situasjonen i Etiopia mellom juni og desember 2005*. Oslo: Landinfo.
Rapporten er unntatt offentlighet og tilgjengelig i Landdatabasen.
- Mohammed A (2014). OPride's Oromo Person of the Year 2014: Oromo Student Protesters. *OPride*. Tilgjengelig fra <http://www.opride.com/2015/01/01/opride-s-oromo-person-of-the-year-2014-oromo-student-protesters/> [lastet ned 30. august]
- ODI, dvs. Overseas Development Institute (2011), *Ethiopia's progress in education: A rapid and equitable expansion of access*. London: ODI. Tilgjengelig fra http://www.developmentprogress.org/sites/developmentprogress.org/files/ethiopia_report_-_master_0.pdf [lastet ned 30. august 2016]
- OPride (2016, april). Purging OPDO and rhetorical gymnastics won't quell Oromo protests. *OPride*. Tilgjengelig fra <http://www.opride.com/2016/03/24/purging-opdo-and-rhetorical-gymnastics-won-t-quell-oromo-protests/> [lastet ned 31. august 2016]
- Qajeelaa, D. (2014, 7. november). A Chronological Summary of Oromian Student Movement Led by Qeerroo Bilisummaa: November 2013 – November 2014. *Finfinne Tribune*. Tilgjengelig fra <http://finfinnetribune.com/Gadaa/2014/11/daandii-qajeelaa-a-chronological-summary-of-oromian-students-movement-led-by-qeerroo-bilisummaa-november-2013-november-2014/> [lastet ned 31. august 2016]
- Rayner, P. & Ashcroft, A. (2011, 1. juni). Ethiopian Higher Education: Expansion, Dilemmas and Quality. *World Education News & Reviews*. Tilgjengelig fra <http://wenr.wes.org/2011/06/wenr-june-2011-feature> [lastet ned 30. august 2016]
- West, G. (2015, 22. juni). Ethiopia's higher-education boom built on shoddy foundations. *Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/global-development-professionals-network/2015/jun/22/ethiopia-higher-education-universities-development> [lastet ned 30. august 2016]
- Wikipedia. *Oromia Special Zone Surrounding Finfinne* (sist endret 30. april 2014). Tilgjengelig fra https://en.wikipedia.org/wiki/Oromia_Special_Zone_Surrounding_Finfinne [lastet ned 31. august 2016]
- Wikipedia. *List of universities and colleges in Ethiopia* (sist endret 15. august 2016). Tilgjengelig fra https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_universities_and_colleges_in_Ethiopia [lastet ned 30. august 2016]
- World Bank (2016). *Ethiopia: Overview*. Washington D.C.: World Bank. Tilgjengelig fra <http://www.worldbank.org/en/country/ethiopia/overview> [lastet ned 30. august 2016]

Muntlige kilder

- Merera Gudina, leder av Oromo Federalist Congress. Møte i Addis Abeba 23. mai 2016.
- Velinformert lokal kilde. Møte i Addis Abeba 24. mai 2016.

Temanotat **Etiopia: Demonstrasjoner og protester blant oromobefolkningen fra april 2014 til mai 2016**